

CONTRIBUȚIE LA CUNOAȘTEREA ISTORICULUI CERCETĂRILOR PRIVIND CULTURA PERIAM-PECICA DE PE TERITORIUL R. S. ROMÂNIA

DORU S. LUMINOSU

Cercetările științifice din domeniul arheologiei comunei primitive efectuate în R. S. România și țările vecine, au permis conturarea personalității culturii Periam-Pecica din epoca bronzului, precum și precizarea influențelor ei în geneza și evoluția unor culturi noi, contemporane ca epocă sau ulterioare.

Considerăm deci ca utilă o prezentare mai amplă a cercetărilor făcute în aria acestei puternice culturi, pe teritoriul românesc, cercetări începute încă în secolul trecut, pentru întregirea multor probleme tratate mai succint sau mai amplu de cercetători, pentru cunoașterea mai clară a faptelor și roadelor investigațiilor, chiar dacă la început ele au fost strădaniile unor observatori atenți, sensibili, ai antichităților locale.

A. În zona Periam, descoperirile fortuite sînt semnalate din primăvara anului 1878, cînd, între comuna Periam și Satu Mare, cu prilejul excavației pămîntului lîngă albia rîului Aranca, la circa 100 de pași de la șosea și dig, muncitorii terasieri au găsit oseminte umane la o adîncime de aproximativ un metru ¹. Roska Márton, în Repertoriul său, aduce precizarea că locul de lîngă rîul Aranca era dominant și că pe el s-a descoperit un mormînt cu schelet, alături de care se afla un pumnal de bronz și un fragment de corn de cerb, care au parvenit Muzeului Banatului din Timișoara ². De asemenea, din acel loc au provenit fragmente ceramice și vase din epoca bronzului, multe dintre ele aflîndu-se în custodia Muzeului Național al Ungariei ³. Muzeul Național al Ungariei a mai făcut achiziții de obiecte arheologice provenind de la Periam. Menționăm printre ele achizițiile specificate la partida 109, consemnate ca fiind de la Movila Șanțului — Periam, din anul 1882, cele de la partida 105, din 1885, iar cele de la partida 110, din anul 1888 ⁴.

Dacă pentru descoperirile din 1882 și 1888 nu avem știri bibliografice suficiente, pentru cele din anul 1885, Milleker Bodog ne furnizează informații interesante. El arată că în vara anului 1885, în hotarul comunei Periam, în timpul unor lucrări de terasament, la o adîncime de 1,6 m s-au găsit : un schelet culcat cu fața spre răsărit, două fibule alături de sche-

¹ Milleker, Bodog. I. Délmagyarország régiségletei, p. 89.

² Roska Márton. Repertorium, p. 221.

³ A. E., 1889, p. 83 Milleker, Bodog, ibidem.

⁴ Roska, Márton, ibidem.

let, cercei și alte obiecte. Aceste obiecte au fost expediate Muzeului Național din Budapesta, după cum reiese din procesul-verbal de achiziții al acestui muzeu, la partidele 67 și 105 din 28 iunie 1885. Obiectele intrate în Muzeul Național din Budapesta au fost cercetate și descrise de Iozsef Hampel.⁵

În anul 1889, prof. dr. Baróti Lajos din Budapesta, fiind în vizită la Periam, comuna sa natală, a găsit pe unul din versanții erodați ai Movilei Șanțului, la o adâncime de aproximativ 1,50 m fragmente de ceramică arsă. Pe baza acestora el a ajuns la concluzia că movila este de fapt o fostă așezare omenească, sesizând în același timp Asociația muzeală de istorie și arheologie din Banat.

Numita asociație de abia în cursul anului 1909 s-a găsit în situația materială de a putea întreprinde săpături sistematice pe Movila Șanțului. Cu conducerea lucrărilor a fost însărcinat arheologul Roska Marton.

Între 18 septembrie și 6 octombrie 1909, sub conducerea lui Roska Márton s-au efectuat săpături pe Movila Șanțului, pe terenul fost în proprietatea lui Reichert Jakob, la vest de comună, pe malul drept al Arancăi secate.

Rezultatele acestei campanii au fost publicate în revista „Földrajzi Közlemények”⁶. Săpăturile au continuat pînă în 1913. Roska Marton a publicat rezultatele investigațiilor de pe Movila Șanțului—Periam din anii 1909 și 1910, în revista „Muzeumi és könyvtári Értesítő”.⁷ Cu campania din anul 1913, săpăturile de la Periam au intrat în al cincilea an. Roadele lor l-au determinat pe Roska să considere Periamul ca un tezaur cultural al uneia dintre cele mai bogate așezări preistorice din Europa⁸.

De aceste roade a beneficiat Muzeul Banatului din Timișoara, în care a intrat majoritatea obiectelor găsite, doar o mică parte a intrat în colecția de numismatică și antichități de pe lângă Muzeul Național al Transilvaniei (pe atunci), care a subvenționat o parte din săpături⁹ precum și în colecția Institutului de arheologie din Cluj.¹⁰

La Periam, săpăturile au conturat o stațiune (închisă) în partea vestică a comunei, în locul denumit de localnici Schanzhügel — Movila Șanțului. În partea de est, a fost identificată o altă stațiune preistorică (deschisă), în locul Zehnerscheuer — Șura Dijmei¹¹. Pe aceasta din urmă Roska M. a reușit doar parțial să o exploreze, deoarece pămîntul a fost excavat de localnici pentru a fi utilizat la diverse construcții.

Publicarea rezultatelor campaniei din 1913 a fost întreruptă de primul război mondial.

⁵ Milleker, Bodog ibidem.

⁶ Roska, M., în FK, 1911, p. 16—42

⁷ Roska, M. în MKE, 1913, p. 81—122

⁸ Roska, M. în MKE, 1914, p. 73

⁹ Vezi partida de inventar III 9770—IV 480

¹⁰ Vezi nr. de inventar I 562—964, Cf. Roska, M., Repertorium, p. 221

¹¹ Ortografia dată de Roska Márton : „Zenescheuer” în Dacia, I. 1924, p. 315 și „Zehnerscheuer” în Repertorium, p. 221.

Unirea Transilvaniei și Banatului cu România, patria — mamă, a constituit începutul unei epoci de mari prefaceri, oglindite și în domeniul culturii și științei. Desăvârșirea unității statului nostru a prilejuit continuarea și dezvoltarea cercetărilor arheologice în Banat, atât de către Institutul de numismatică și arheologie al Universității din Cluj, cât și de Muzeul Național de Antichități ceea ce a avut ca urmare firească corelarea dezvoltării culturilor arheologice, posibilitatea studierii lor comparate, în strinsă interdependență culturală și cronologică.

Institutul de numismatică și arheologie al Universității din Cluj, apreciind importanța cercetărilor privind cultura Periam — Pecica, i-a încredințat în continuare lui Roska Márton conducerea lucrărilor.

Rezultatele săpăturilor din 1913 și din 1921 au fost publicate incomplet, de către Roska, în limba română, în revista „Gemina”¹². Aceste rezultate se referă numai la stațiunea Movila Șanțului, continuarea celor trei rapoarte nu a mai apărut datorită încetării apariției revistei.

În anul 1923 Roska M. întreprinde unele săpături mai restrinse la est de Periam, la punctul numit Zehnerscheuer — Șura Dijmei. Săpăturile s-au făcut cu mare atenție, dar rezultatele nu au fost publicate integral pînă în 1944¹³. Parțial au apărut unele referiri la depozitele subterne, impropriu considerate locuințe sau adăposturi, de la Periam, în revista „Arhivele Olteniei”¹⁴.

Societatea istorică și arheologică din Timișoara a întreprins cercetări arheologice la „Grădiște — Periamoș”, prin săpături care au fost efectuate în două campanii de toamnă în anii 1923 și 1924. Săpăturile s-au executat pe cele două coline din vestul și estul vetrei comunei.

Cea din vest, numită „Terasa orășănească” este stațiunea Movila Șanțului, iar cealaltă, ceva mai mare, la est, este cunoscută ca „Șura Dijmei”. Lucrările primei campanii, din 1923, s-au început simultan pe ambele stațiuni. În campania din 1924, săpăturile au continuat numai la stațiunea Șura Dijmei¹⁵.

Săparea Movilei Șanțului a durat în 1923 numai cîteva zile, luîndu-se în lucru o secțiune de 44 m lungime și 3 m lățime. Această limitare a fost dictată de starea precară a stațiunii Șura Dijmei, unde se mai păstra doar o pătrime din suprafața colinei, de măsurile impuse pentru salvarea vestigiilor aflate aci. Cercetările începute în 1923 la Șura Dijmei au continuat mai intens în 1924, cînd săpăturile, efectuate după sistemul stratigrafic obișnuit, au afectat circa 300 m. La aceste săpături și-a adus contribuția și Roska M.¹⁶ Săpături sezoniere au mai avut loc pînă în anii 1931, cînd lucrările și cercetările de la Șura Dijmei s-au încheiat definitiv¹⁷.

¹² Roska, M. în „Gemina” nr. 1, 1923, p. 9—15 ; I, nr. 4—5, 1923, p. 51—56 ; I, nr. 6—7, 1923, p. 78—93.

¹³ Roska, M. în Dacia, I. 1924, p. 315. Popescu, Dorin în „Die frühe und mittlere Bronzezeit in Siebenbürgen”, București, 1944, p. 54 (prescurtat FMBS).

¹⁴ Roska, M. în „Arhivele Olteniei”, II, nr. 10, 1923, p. 466—469.

¹⁵ Postelnicu, G. în „Banatul”. I. 1926 p. 34.

¹⁶ Postelnicu, G. Ibidem, p. 35—36 și Popescu, D. în FMBS p. 60.

¹⁷ Miloia, J. în „Analele Banatului”, IV, nr. 2—4, fasc. 9, 1931 p. 187—188.

B. **În aria localității Beba Veche**, în primăvara anului 1902, cu prilejul amenajării șoselei vicinale construită de administrația fostului Județ Torontal între Beba Veche și Kiszombor (R.P. Ungară), s-au găsit unele vestigii prețioase. Ele s-au evidențiat la săparea șanțului de scurgere a drumului, la cca 3 km depărtare de Beba Veche și constau din 14 morminte cu schelete, tăiate deacurmezișul de șanțul șoselei. Cercetări la fața locului au fost întreprinse de către Reizner János¹⁸. Bodog Milleker, în mențiunile sale privind stratigrafia acestei necropole, amintește că stratul de cultură avea o grosime de circa 100 cm și a conținut fragmente ceramice provenind de la vase mari, carapace de broască țestoasă, iar pe fundul stratului de cultură s-au aflat vetre amestecate cu obiectele amintite¹⁹

C. **În aria localității Pustiniș**

Cu prilejul construirii căii ferate între Checea și Pustiniș (la finele secolului trecut) s-a descoperit o așezare preistorică în apropierea locului numit „Tifra Hodaie“ unde terasamentul feroviar ia direcția Sud-Sud-Est, fiind racordat printr-o curbă. Pe tronsonul din curba dinspre Uivar și intravilanul Pustiniș, terenul a fost acoperit din abundență cu cioburi de vase caracteristice epocii bronzului. Calea ferată a secționat așezarea pe o distanță de 260—300 pași. Așezarea era amplasată pe un mic mamelon și întrucât nu a fost înălțat un rambleu, s-a excavat terenul pentru a nivela traseul feroviar, fapt ce a dus la distrugerea stațiunii.²⁰

D. **Sinnicolaul Mare**

Cu prilejul unor plantații de vie s-a identificat o așezare preistorică între vatra orașului și stația de cale ferată, la confluența unui pârâu cu Aranca, pe un teren în pantă. Pe o parcelă de vie, numită parcela lui Fullajtár, lângă mal, s-au dezvelit schelete omenești într-un stadiu de degradare avansat, la o mică adâncime. Lângă fiecare schelet s-au găsit vase mai mari sau mai mici, cu una sau două toarte, umplute cu oasele unor animale mici. Lângă aceste schelete s-au găsit brățări și cercei pendulați din bronz.

La circa 1 km spre vest de Aranca și de stațiunea susamintită, pe teritoriul intravilanului, s-au găsit obiecte de argilă arsă cu prilejul săpării fundației unor clădiri. În partea estică, tot la circa 1 km de prima stațiune, la Cărămidărie, sumarele săpături au atestat prezența unor straturi de cultură preistorică. Aici, printre fragmente ceramice, vase și cenușă s-a aflat un inel de aur care a ajuns în Muzeul Național al Ungariei.²¹

¹⁸ Reizner, János, în A. E. 1904, p. 82—88.

¹⁹ Milleker, Bodog, Op. cit. p. 15

²⁰ Orosz, Endre în T.R.E.T. XII, I. füzet, 1896, p. 41—46.

²¹ Kühn, Lajos în A. E. 1910, p. 356—358.

E. Pecica

În anul 1882 cu prilejul construcției traseului feroviar Arad—Cenad, la Nord-Est de Pecica, a apărut acel depozit pe care Dorin Popescu îl numește un „depozit deranjat“ (Verwahrfunddepot). O parte din acest depozit a ajuns în Muzeul Județean din Arad, restul a intrat în Muzeul Național din Budapesta²².

O descoperire fortuită și imprecisă este și toporul de bronz presupus a fi descoperit la Pecica. El se află la Muzeul din Arad.²³ Primii care au făcut cercetări la fața locului au fost I. Hampel și Römer Floris de la Muzeul Național Maghiar de Antichități în anul 1870.

În vara anului 1898, pe movila Nagysánc — Șanțul Mare, profesorul Dömötör László a întreprins săpături arheologice timp de opt zile în partea de Sud-Vest a movilei, pe o secțiune lungă de 50 m și lată de 5,70 m. Direcția șanțului săpat era NE-SV. Rezultatul săpăturilor s-o concretizat în 170 obiecte inventariate la secția de antichități a Asociației Kölcsey. În colecția de manuscrise a Muzeului din Arad se păstrează și un scurt raport a lui Dömötör L. făcut cu acest prilej.²⁴

Dömötör a reluat săpăturile pe Șanțul Mare în anul 1900, campania durând 17 zile. Săpăturile au fost efectuate în partea de Sud a movilei, unde a trasat un șanț de aproximativ 40 m lungime cu care în cea mai mare parte a mers pînă la 4,5 m adîncime. Rezultatul săpăturilor a fost definit de Dömötör ca foarte bogat, obiectele achiziționate coplesind sălile liceului în care erau depozitate.²⁵

Din raportul Asociației Kölcsey reiese că Dömötör a mai săpat și o suprafață de 100 m² la capătul de NV al Șanțului Mare unde suprafața cercetată era lungă de 28 m și lată de 3,80 m.²⁶

Săpăturile au fost continuate între anii 1901—1902. În 1901, din materialul intrat în Muzeul Județean Arad, reiese că Dömötör săpase ca și în anii precedenți în straturile de cultură ale epocii bronzului și ale nivelului dacic.²⁷ Cu acest prilej descoperă 5 forme de turnare pentru unelte din bronz. Din nefericire, prezentarea materialului descoperit nu poate fi utilizată științific.²⁸

Săpăturile din 1902 au durat mai puține zile și cu prilejul lor s-a putut constata caracterul stabil al așezării.²⁹ În 1904 Haller Imre menționa descoperirea unui cimitir la Șanțul Mare din care au provenit mai multe vase și obiecte de bronz care i-au fost încredințate lui spre păstrare de către Asociația Kölcsey.³⁰

²³ Berciu, Dumitru în R.I.R. XIV, fascicula 3, 1944, p. 354

²² Márki, Sándor, Aradvármegey monografiája. II, 1, 1892, p. 16. Roska, Marton, Repertorium, p. 224, fig. 276 a și Dorin Popescu în Dacia, N.S., VII, 1963, p. 96, fig. 4.

²⁴ Dömötör, László în A.E., 1901, p. 328.

²⁵ A.K.E. 1900, p. 10.

²⁶ Ibidem

²⁷ Dömötör, László în A.E. 1902, p. 271—274.

²⁸ Popescu Dorin, F.M.B.S. p. 60

²⁹ A.K.E. 1901, p. 8—10 și Haller, Imre în A.E. 1904, p. 235—236

³⁰ Haller, Imre, Ibidem, p. 236.

În luna august 1910 Roska Marton întreprinde cea de a doua serie de săpături, care au afectat și așezarea de la Șanțul Mare din hotarul comunelor Pecica și Șemlac³¹. Roska a săpat între 1910—1911 partea SE a Șanțului Mare, iar în 1923 partea SV³².

Cu acest prilej în partea de SV a movilei, Roska descoperă straturi pe care le-a considerat la prima vedere ca aparținând neoliticului târziu, ca apoi să le considere din epoca timpurie a bronzului.³³

În primăvara anului 1938 Muzeul Național de Antichități din București a obținut unele piese descoperite pe teritoriul comunei Pecica—Rovine.³⁴

În 1942, Dorin Popescu a întreprins cercetări arheologice în Banat și în județul Arad, făcând unele săpături la cunoscuta stațiune de pe teritoriul comunei Pecica, precum și la o altă așezare din aceeași epocă, recent identificată de el pe malul Mureșului, pe teritoriul comunei Șemlac.³⁵

Săpăturile întreprinse în vara anului 1943 de Muzeul Național de Antichități la Șanțul Mare au fost conduse tot de Dorin Popescu. Rezultatele obținute nu s-au deosebit în mare de cele ale lui Roșka. Cu prilejul săpăturii, Dorin Popescu a constatat că stratul de cultură din timpul bronzului avea o grosime de aproximativ 3 m și se afla sub un strat de 50—60 cm cu rămășițe La Tène.³⁶

Printre ultimii cercetători care au întreprins săpături sistematice la Șanțul Mare se află I. Crișan de la Institutul de Istorie și Arheologie din Cluj, care între anii 1960—1964 prin cercetările făcute, a urmărit elucidarea unor probleme legate de nivelul dacic. Cu acest prilej el a ajuns la unele concluzii interesante privind stratigrafia stațiunii, apropiindu-se mult de punctele de vedere ale lui V. Childe. Materialul bogat colectat de el se află în colecția Muzeului de Istorie din Cluj.³⁷

F. Șemlac

În anul 1942 Dorin Popescu a efectuat un sondaj la un punct aflat aproximativ 3 km Nord de Șemlac și aproximativ 3,5 km de Șanțul Mare. Rezultatele s-au dovedit a fi egale cu cele de la Șanțul Mare, cu deosebire că la Șemlac un mare număr de fragmente ceramice aparțin vaselor mari, decorate cu imprimeuri de mătură. Acest fel de ornare s-a constatat în mai puține cazuri la Șanțul Mare de la Pecica.³⁸

³¹ Roska, Marton în *Dolg. Cluj*, III, 1, 1912, p. 1—58—73

³² Roska, Marton, în „*Arhivele Olteniei*”, II, nr. 10, 1923, p. 466—469.

³³ Nestor, Ion, *Der Stand*, pag. 85

³⁴ Dumitrescu, VI. În „*Dacia*” VII—VIII, 1937—1940, p. 127.

³⁵ Raport asupra activității științifice a Muzeului Național de Antichități în anii 1942—1943, București, 1944, p. 10.

³⁶ Popescu, Dorin, *F.M.B.S.* p. 67

³⁷ Popescu, Dorin. În *SCIV*, XII, 1, 1961, p. 133, 144. — *SCIV*, XIII 1, 1962, p. 207, *Dacia*, N.S, IX, 1965, p. 477.

³⁸ Popescu, Dorin. *F.M.B.S.*, p. 68.

În afară de epoca bronzului, săpăturile întreprinse atât la Periam cât și la Pecica au dus la descoperirea unor materiale aparținând altor epoci.³⁹

Importanța acestor cercetări este deosebită, atât pentru cunoașterea stațiunilor din epoca bronzului, cât și pentru clarificarea unor probleme de stratigrafie și cronologie care afectează relațiile culturale dintre cultura Periam—Pecica și culturile contemporane din Sud-Estul Europei.

Astfel, la Periam, în stațiunea Movila Șanțului, au putut fi conturate cu acuratețe un număr de 11 straturi arheologice, dintre care 9 aparțin epocii bronzului.⁴⁰ La Pecica, cercetările și săpăturile arheologice au dus la încadrarea materialului arheologic în 16 grupe sau nivele, care ulterior au fost sincronizate de către G. V. Childe cu nivele stațiunii de la Tószeg.⁴¹

Printre cercetătorii români care în studiile lor au analizat diferitele aspecte ale culturii Periam—Pecica pot fi amintiți Dorin Popescu⁴², Ion Nestor⁴³, Dumitru Berciu⁴⁴, Vladimir Dumitrescu⁴⁵, Kurt Horedt⁴⁶, Mircea Rusu⁴⁷, Eugenia Zaharia⁴⁸, Ecaterina Dunăreanu-Vulpe⁴⁹, Egon Dörner⁵⁰ și alții.

³⁹ A.K.E., 1900, p. 9, A.K.E., 1901, p. 9, Berciu, D. La izvoarele istoriei p. 250, Childe, G. V. The Danube in Prehistory, p. 261, Popescu Dorin în Transilvania, 8—9, 1944, p. 641 și S.C.I.V., XII, 1, 1961, p. 133—144, nota 91, Dömötör, L. în A.E. XXI, 1901, p. 327—335, Mitrea, Bucur, în Dacia, N.S.X, 1966, p. 410, nota 38 și S.C.I.V., 4, 1964, p. 578 nota 64, Miloia, I. în Analele Banatului, IV, nr. 2—4, fasc. 9, 1931, p. 187 Postelnicu, G. în Banatul, I, nr. 1, 1926, p. 36, Roska Mar ton, în Közlemények-Cluj, III, 2, 1943, p. 140—142, Dacia, I. 1924 p. 315, Gemina I, 1, 1923, p. 10 și Arhivele Olteniei, II, nr. 10, 1923 p. 468.

⁴⁰ Popescu, Dorin. F.M.B.S., p. 60, Roska, M. în M.K.E., VII, 1913, p. 88 și M.K.E., VIII, 1914, p. 77.

⁴¹ Popescu, Dorin. F.M.B.S. p. 61, Roska, M. în Dolg.-Cluj, 1912 p. 1—2 și 5—7.

⁴² Popescu, Dorin în R.M.N.A., 1943, Transilvania, 75, nr. 8—9, 1944, p. 638—666, R.M.N.A. p. 71—73, S.C.I.V., VI, nr. 3—4, 1955, p. 865—881, S.C.I.V., XII, 1, 1961, p. 133—144, S.C.I.V., XII, 2, 1961 p. 377—386, S.C.I.V. XIII, 1, 1962, p. 207, S.C.I.V., XIII, 2, 1962, p. 399—414, Dacia, N.S., VII, 1963, p. 91—114, Dacia, N.S. IX, 1965, p. 477, S.C.I.V. XVI, 1, 1965, p. 129—148, S.C.I.V. XVI, 2, 1965, p. 323—340, S.C.I.V. XVI, 4, 1965, p. 775—789, Dacia, N.S., X, 1966, p. 388, S.C.I.V., XVII, 1, 1966, p. 157—170, S.C.I.V., 3, 1966, p. 557—570, S.C.I.V. XVIII, 1, 1967, p. 155—166 și S.C.I.V., XIX, 2, 1968, p. 313—325.

⁴³ Nestor, Ion în 22 Ber. R.G.K., 1933 și Istoria României, I. p. 90—132.

⁴⁴ Berciu, Dumitru. Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre, București, 1966., în Balcania, VI, 1943, p. 283—307, R.I.R., XIV, fasc. III 1944. p. 354—375 și SCIV, XII, 2, 1961, p. 227—240.

⁴⁵ Dumitrescu, Vladimir în Dacia, VII—VIII, 1937—1940, p. 127—131.

⁴⁶ Horedt, Kurt, Rusu, Mircea și Ordentlich, I. în Materiale VIII, 1962 p. 317—324 și în Studii și comunicări, vol. 13, Muz. Bruckenthal, Sibiu, 1967, p. 137—155.

⁴⁷ Mircea, Rusu. în Dacia, N.S. VII, 1963, p. 177—211.

⁴⁸ Zaharia, Eugenia în Dacia, N.S., III, 1959, p. 103—134.

⁴⁹ Dănăreanu-Vulpe, Ecaterina în E.D., 1920, p. 181—210.

⁵⁰ Dörner, Egon. Istoricul cercetărilor de la Pecica. Manuscris.

Cultura Periam—Pecica a stat și în atenția unor arheologi străini. Printre ei se remarcă G.V. Childe⁵¹, V.M. Garașanin⁵², Marija Gimbutas⁵³, Istvan Bona⁵⁴, Foltiny Istvan⁵⁵ Gazdapusztai Gy.⁵⁶, Kalicz Nandor⁵⁷, Amália Mozsolics⁵⁸, Trogmayer Otto⁵⁹ etc.

După cum reiese și din studiile acestor arheologi, cultura Periam—Pecica este o cultură cu multă personalitate în cadrul epocii bronzului din România. Ea prezintă o mare importanță în înțelegerea legăturilor culturale dintre bronzul carpato-dunărean și Europa centrală. Această cultură a avut un rol important în formarea și evoluția altor culturi, precum Vattina, Gîrla Mare și Verbicioara care au afectat spații întinse din vestul și Sud-Vestul țării noastre și a regiunilor limitrofe, și, de asemenea, în transmiterea unor forme ceramice și unelte de bronz spre centrul și nordul Europei.

BEITRÄGE ZUR FORSCHUNGSGESCHICHTE DER PERIAM—PECICA—KULTUR AUS RUMÄNIEN.

(ZUSAMMENFASSUNG)

Der Autor bringt Daten über die Forschungsgeschichte der Periam—Pecica—Kultur aus unserem Lande. Es werden die archäologischen Grabungen vom Periam, Beba-Veche, Pustiniș, Sînicolaul Mare, Pecica, Semlac beschrieben. Aus dem Studium dieser Grabungen geht hervor, dass der Periam—Pecica—Kultur eine besonders wichtige Rolle zukommt, da sie uns die Beziehungen der Donau—Karpaten—Bronzezeit zur Zentral-Europäischen erschliesst.

⁵¹ Childe, G.V. *The Danube in Prehistory*, Oxford, Clarendon Press, 1929, — *The Dawn of European Civilization, Sixth Edition, Revised*, New York, 1958, 368 p., — *Prehistoric Migrations in Europe*, Oslo, 1950, 249 p.

⁵² Garașanin, V. Milutin in 39 *Ber. R.G.K.*, 1958, p. 71—88.

⁵³ Gimbutas, Marija. *Bronze Age Cultures in Central and Eastern Europa*, Haga, 1965.

⁵⁴ Bona, I. în *Acta Arch*, 9, 1958, p. 211—243. *A.U.S.B.*, III, 1961, p. 3—22. *Acta Ant.* VIII, 1965, p. 59—67.

⁵⁵ Foltiny, I. în *Dolg. Szeged*, XVI, 1940, p. 182—185. *Idem*, XVIII, 1942 p. 99—102.

⁵⁶ Gazdapusztai, Gy. în *Acta Ant.* X. 1966, p. 57—64.

⁵⁷ Kalicz, N. în *Acta Arch.*, 9, 1958, p. 195—209.

⁵⁸ Mozsolics, Amália în *KAaB*, Nitra, 1958, p. 177—183. *A.E.*, i, 1958, 253—255 și urm. *Acta Arch.* XV, 1963.

⁵⁹ Trogmayer, Otto. *Der Schatzfund von Baks-Leveleny*, în *Különnyomat a Mora Ferenc Múzeum évkönyve 1966—1967 évi kötetéből*, Szeged, 1967, p. 15—29.